

مجازات خدمات عام المنفعه

مؤلفین

مهندس مهدی سلطان

(دانش آموخته کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان)

دکتر رسول دهقان

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان)

(برگرفته شده از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم شناسی)

انتشارات سختوران

۱۳۹۶

سرشناسه : سلطان، محمد مهدی، ۱۳۶۱ -
 عنوان قراردادی : ایران، قوانین و احکام
 عنوان و نام پدیدآور : مجازات خدمات عام المنفعه / مولفین محمد مهدی سلطان، رمضان دهقان.
 مشخصات نشر : تهران: سخنوران، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری : ۱۰۶ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۴۵۵-۳۳۰-۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 یادداشت : کتابنامه: ص ۱۰۱ - ۱۰۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع : مجازات‌های جایگزین زندان -- ایران
 موضوع : Alternatives to imprisonment -- Iran
 موضوع : مجازات‌های جایگزین زندان
 موضوع : Alternatives to imprisonment
 سه افزوده : دهقان، رمضان، ۱۳۴۸ -
 ده بند - ننگره : HV۹۳۹۲/۵۶/۱۳ اس ۱۳۹۶
 رده بندی : ۶۸۰۹۵۵/۳۶۴
 شماره کتابخانه ملی : ۴۷۰۱۰۸

شماره تماس: ۰۳۱۶۶۴۷۶۳۰۶ - ۰۱۹۳۶۱۶۶۱۳ - ۰۹۱۰۹۳۰۰۰۰۰

آدرس: کارگر شمالی، بعد از ادوارد براون، شماره ۲۰۷، طبقه اول، انتشارات سخنوران

آدرس الکترونیکی: thesispub2014@gmail.com

آدرس سایت: www.thesispublication.com

که عنوان کتاب مجازات خدمات عام المنفعه
 که مؤلفین محمد مهدی سلطان، دکتر رمضان دهقان
 که صفحه آرا و طراح جلد مؤسسه پیشگامان مسیر دانش
 که ناشر سخنوران
 که شمارگان ۱۰۰۰ نسخه
 که نوبت چاپ اول ۱۳۹۶
 که قیمت ۱۳۰۰۰ تومان

ISBN: 978-600-455-330-8

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده.....	۷
مقدمه.....	۹
فصل اول: سیاست حبس زدایی.....	۱۳
مبحث اول: مفاهیم.....	۱۳
گفتار اول: واژه‌های اصلی.....	۱۳
بند اول: خدمات عمومی یا (کار عام المنفعه).....	۱۳
بند دوم: جایگزین‌های حبس.....	۱۵
بند سوم: زندان.....	۲۲
گفتار دوم: واژه‌های مهم و مرتبط.....	۲۷
بند اول: حبس زدایی.....	۲۷
بند دوم: بازداشت موقت.....	۳۱
مبحث دوم: پیشینه و مبانی فقهی.....	۳۴
گفتار اول: پیشینه خدمات عام المنفعه.....	۳۴
گفتار دوم: مبانی فقهی.....	۳۷
مبحث سوم: تحلیل سیاست حبس زدایی در قانون مجازات اسلامی، سال ۱۳۹۲.....	۳۹
گفتار اول: تغییرات نوین قانون مجازات اسلامی.....	۳۹
بند اول: ایجاد جایگزین‌های جدید حبس.....	۳۹
بند دوم: توسعه اختیارات قاضی اجرای مجازات‌ها.....	۴۰
بند سوم: امکان تبدیل مجازات زندان.....	۴۱
بند چهارم: موارد جواز یا ممنوعیت مجازات جایگزین حبس.....	۴۴
گفتار دوم: نارسائی‌های موجود در سیاست حبس زدایی.....	۴۶
بند اول: عدم امکان تبدیل مجازات حبس به جزای نقدی به استناد کیفیات مخففه.....	۴۶
بند دوم: الزام به تعیین حداقل مجازات یا فراتر رفتن از آن.....	۴۹
بند سوم: عدم نیاز به توجیه کاربرد مجازات سالب آزادی برای اطفال.....	۵۱
فصل دوم: ماهیت، انواع و آثار خدمات عام المنفعه.....	۵۳
مبحث اول: شرایط و الزامات خدمات عام المنفعه.....	۵۳

۵۴	گفتار اول: مشارکت‌ها.....
۵۴	بند اول: مشارکت مردم و سازمانهای غیر دولتی.....
۵۴	بند دوم: مشارکت دستگاه قضایی.....
۵۵	گفتار دوم: تصویب متن قانونی.....
۶۲	مبحث دوم: ماهیت و انواع خدمات عام المنفعه.....
۶۲	گفتار اول: ماهیت خدمات عام المنفعه.....
۶۲	بند اول: مجازات خدمات عام المنفعه بعنوان مجازات اصلی.....
۶۳	بند دوم: مجازات خدمات عام المنفعه به عنوان یک تکلیف همراه با تعلیق مجازات.....
۶۴	بند سوم: مجازات خدمات عام المنفعه بعنوان جایگزین کیفر حبس (جایگزین اصلی).....
۶۵	گفتار سوم: انواع و اقسام خدمات عام المنفعه.....
۶۷	مبحث سوم: آثار خدمات عام المنفعه.....
۶۷	گفتار اول: نداشتن معافیت زنان.....
۶۸	گفتار دوم: کاهش هزینه‌ها.....
۶۸	گفتار سوم: اصلاح وضع اخلاقی بزرگوار.....
۶۹	گفتار چهارم: ارتقای پیشرفت اقتصادی و اجتماعی جامعه.....
۶۹	مبحث چهارم: خدمات عام المنفعه در منطقه جغرافیایی.....
۶۹	گفتار اول: مقایسه تطبیقی خدمات عام المنفعه.....
۶۹	بند اول: آمریکا.....
۷۴	بند دوم: انگلیس.....
۷۵	بند سوم: جمهوری چک.....
۷۶	بند چهارم: ایران.....
۸۰	بند پنجم: فرانسه.....
۸۳	بند ششم: سوئیس.....
۸۳	گفتار دوم: خدمات عام المنفعه در کشورها و نقد سیاست کیفری ایران در قبال آن.....
۸۳	بند اول: تحلیل خدمات عام المنفعه در کشورهای مختلف.....
۸۷	بند دوم: نقد خدمات عام المنفعه در حقوق ایران.....
۸۹	نتیجه گیری.....
۹۳	پیشنهادهات.....
۱۰۱	منابع و مأخذ.....

چکیده

هر چند که تلاش فلاسفه و حقوقدانان غربی در طول قرنهای هفده و هجده در زمینه جلوگیری از اعمال مجازاتهای خشن و شدید، موجب پذیرش مجازات زندان به عنوان مجازاتی اصلی در اوایل قرن نوزدهم شد، اما دیری نگذشت که استفاده بی رویه از مجازات زندان، باعث بروز انتقادات شدیدی نسبت به این مجازات شد که موافقان آن را دچار تردید و در نهایت انان را به واکنش واداشت. یکی از مهم‌ترین واکنش‌هایی که نسبت به این اعتراضات صورت گرفت، پیشنهاد استفاده از «جایگزین‌های مجازات زندان» و اجتناب از مجازات زندان، مگر به عنوان «آخرین حربه» بوده است.

«خدمات عام المنفعه یا خدمات عمومی انان» بعنوان یکی از جایگزین‌های مجازات زندان و همچنین بعنوان یکی از کیفرهای اجتماعی که به کیفرهای بینابین تعبیر شده‌اند و در میان کیفر حبس و تعلیق مراقبتی قرار دارند و کیفرهای هستند که به جای زندان توسط قاضی مورد حکم قرار می‌گیرند و به این ترتیب جایگزین زندان شده مانع ورود افراد به ندامت گاه‌ها می‌شوند.

یکی از اقداماتی که می‌تواند بطور مستقیم، جایگزین مجازات زندان شود خدمات عام المنفعه است. براین اساس، حامیان این نظریه به جای زندانی کردن مجرمان، اقدام به ابداع شیوه‌های جدید مجازات مجرمان، از جمله خدمات عام المنفعه و... نمودند تا حتی الامکان بتوانند جلو آثار زیانبار زندان را بر جامعه، فرد زندانی و خانواده او بگیرند. بموجب ماده ۶۴ قانون مجازات اسلامی خدمات عمومی بعنوان یکی از مجازاتهای اجتماعی احصاء شده و ماده ۷۹ آن خدماتی را که محکوم علیه بدون دریافت دستمزد به دستور دادگاه به نفع جامعه انجام می‌دهد «خدمات عمومی» تعبیر نموده که دادگاه

باتوجه به نوع جرم، سن، جنس، توانایی جسمانی، روانی، و مهارت شخص، به انجام این خدمات حکم می‌دهد.

در حال حاضر، در اکثر کشورها برای پیشگیری از خطرات و مفساد زندانها و جلوگیری از تماس مجرمان جوان و فاقد سابقه کیفری با مجرمان سابقه دار و کاستن از مخارج سرسام آور زندانها، قرار خدمات عام المنفعه را در قوانین کیفری خود گنجانده‌اند. قرار خدمات عام المنفعه عبارت است از: حکمی که دادگاه، مجرم را با توجه به رضایت وی، به جای فساد به زندان، به انجام کاری مجانی و بدون دریافت مزد، به تعداد ساعاتی معین، برای جامعه یا یکی از مؤسسات خیریه و عام المنفعه به نمایندگی از کل جامعه ملزم می‌نماید.

پایان نامه حاضر بررسی است که به منظور تبیین جایگاه «خدمات عام المنفعه» در میان مجازاتهای اسلامی، نحوه اعمال آنها در قوانینی که گرفته شده از نظام حقوقی اسلامند، صورت پذیرفته است. یکی از افتاهای این پایان نامه این است که گنجانیدن نهاد خدمات عام المنفعه در نظام کیفری ایران، وسیله‌ای است برای استفاده از اقداماتی که می‌تواند روند اصلاح مجرمان را سرعت بخشد. بنابراین «مجازات خدمات عام المنفعه» در حقیقت نوعی «مجازات تعزیری» هستند که چنانچه حاکم جامعه اسلامی اعمال آنها را به مصلحت جامعه و فرد تشخیص داد، می‌تواند بدون هیچ محدودیتی از آنها استفاده نماید.

مقدمه

همپای تحولاتی که در مفهوم، دامنه، نوع و کیفیت «جرم» و «بزهکاری» در سده‌های اخیر رخ داده، تحول‌ها را با بزهکاری نوین که پیچیده و متفاوت از گذشته است؛ روبرو کرده، «واکنش اجتماعی عامه جرم» نیز به تناسب شاهد دگرگونی‌های وسیعی بوده است. در این میان زندان به مثابه‌ی مهم‌ترین شکل واکنش اجتماعی علیه جرم و فرد اجرای کیفرهای اصلاح‌گرایانه، دستخوش دگرگونی‌هایی شده است. در ادوار بسیار دور، ضمانت اجرای کیفری در قالب مجازات‌های شدید بدنی و ترضیلی اعمال می‌شد. در این دوره، مجازات بر پایه انتقام و سرکشی معرمان استوار بود و به شکل مجازات‌های بدنی قهرآمیز - بویژه اعدام - و سایر مجازات‌های عرسانی و خشن متظاهر شد.

مجازات زندان، به عنوان یکی از مهم‌ترین مجازات‌های کیفری، امروزه پیش از پیش مورد بحث و مناقشه قرار می‌گیرد. در زمانی که مجازات زندان پیش‌بینی شد؛ دو رویکرد بوجود آمد. رویکرد اول: هدف از زندان باید اصلاح باشد و مجازات را بعنوان مهم‌ترین هدف در اعمال زندان باید قرار داد. رویکرد دوم: حذف و طرد محنوم از جامعه که در حقیقت بیشتر این جنبه را در نظر می‌گرفتند. در زمانی که مجازات زندان اعمال می‌شد؛ این دو رویکرد وجود داشت.

امروزه این امر مسلم شده است که مجازات زندان، ناقض حقوق بشر است. چرا که آثار و پیامدهایی دارد که با هدف و غرض اصلی از اعمال مجازات زندان کاملاً متفاوت است. توضیح بیشتر اینکه مجموعه‌ی فضا و شرایط زندان نه فقط کمکی به بازپروری شخصیت محکوم و بازگرداندن او به اجتماع نمی‌کند؛ بلکه سبب هتک حرمت شدید و طبعاً آسیب‌های روحی و روانی می‌گردد. عواملی از قبیل «سوء رفتار زندانبانان با زندانیان، نحوه

نگهداری زندانیان، فساد در زندان، عدم رعایت بهداشت در زندان و شرایط اسفبار ساختمان زندانها و اشباع زندانها» عواملی است که باعث شده مجازات زندان تاثیری بر اصلاح مجرم و جرم زدایی نداشته باشد. حتی اسباب جزم زائی و مجرم پروری را نیز فراهم آورد.

از طرف دیگر افزایش آمار زندانیان و مخارج سنگینی که به این دلیل بر دوش دولت گذارده می‌شود و نیز افزایش جرائم و مفاسد درون زندانها، چندی است که توجه مسئولان و برنامه ریزان و محققان را به خود جلب کرده است. و باعث شده است؛ که یکی از مباحث مطرح شده از سوی، بحث حبس زدایی و ضرورت زندانی نشدن مجرمان یا به اصطلاح زندان زدایی از جرائم و مجازاتها باشد.

از سال ۱۹۷۰ به این طرفه این تفکر و اندیشه بوجود آمد که زندانها از آن اهداف خود دور شده است و ما به جای که فرد را اصلاح کنیم؛ بدن شخص را تنبیه می‌کنیم که تنبیه بدنی اشکالات فراوانی دارد.

بنابراین نگرش جدیدی بعد از مکس وبر اجتماعی نوین بوجود آمد که حبس را به نقد درآورند و به سوی مجازات جایگزین حبس سوق پیدا کردند یعنی ایراداتی که به حبس و زندان و نحوه اداره زندانها بوجود آمد؛ اشکالاتی ایجاد کرد که رویکرد جدید به این سوق پیدا کرد که مجازات جایگزین حبس، بجای حبس بدنی گرفته شود و کارگزاران قضا به این نتیجه رسیده‌اند؛ که به شیوه‌های غیر از زندان به عنوان جانشین زندان متوسل شویم.

در همین راستا خدمات عام المنفعه یکی از جانشین‌های مجازات حبس به شمار می‌رود. خدمات عمومی رایگان یا خدمات عام المنفعه حکمی است که از سوی دادگاه صادر می‌شود. به برکت آن، به بزهکار این فرصت و بخت داده می‌شود تا با انجام کاری به سود جامعه، ضرر و زیان برخاسته از بزه ارتكابی‌اش را بر جامعه جبران کند. بی‌آنکه کیفر زندان، درباره‌اش اعمال شود. اجرای خدمات عام المنفعه شامل همه گروه‌های زندانی نمی‌شود؛ بزهکاران خطرناک از این امتیاز محرومند. چنین حکمی تنها بزهکارانی را در بر می‌گیرد؛ که بزه‌های سبک مرتکب شده‌اند. و خطری برای جامعه ندارند. برابر پژوهشهای

افکار عمومی، این شکل از خدمات عام‌المنفعه یا کارعمومی رایگان، متداول‌ترین ضمانت اجرای جایگزین است. همچنین در دستگاه قضائی معمول و رایج است؛ در ۲۸ کشور از ۴۳ کشور شورای اروپا، گرفتن زندانی به کارهای عام‌المنفعه به کار می‌رود.

این مجموعه حاصل تلاشی بود در حد وسیع علمی نگارنده که بر حسب علاقه شخصی به موضوع مجازات و کیفر خدمات عام‌المنفعه، صورت گرفت. بی تردید این تحقیق از کمی‌ها و کاستی‌ها برخوردار نبوده است با این حال امید است که مجموعه پیش رو مطلوب نظر قرار گرفته و در مسیر اجرای کیفر خدمات عام‌المنفعه سهمی هر چند اندک در پیشگیری از تکرار جرم داشته باشد.